

Nr 349.

Godkänd av första kammaren den 18 juni 1919.

Godkänd av andra kammaren den 18 juni 1919.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anvisande av anslag till täckande av statens järnvägars driftförlust.

(Statsutskottets utlåtande nr 209.)

Till Konungen.

I en till riksdagen den 27 maj 1919 avlåten proposition, nr 407, har Eders Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att under verkliga utgifter å 1919 års tilläggsstat såsom bidrag till täckande av statens järnvägars driftförlust anvisa ett förslagsanslag, högst, å 25,000,000 kronor samt att såsom tillfällig försträckning till statens järnvägar under utgifter för kapitalökning å 1919 års tilläggsstat anvisa ett förslagsanslag, högst, å 15,000,000 kronor att utgå av tillfälliga lånemedel.

Å nästlidet och innevarande års tilläggsstater har riksdagen för täckande av driftförlust vid statsbanorna under år 1918 såsom tillfällig försträckning till statens järnvägar under utgifter för kapitalökning anvisat sammanlagt 60,300,000 kronor. Enligt den i ämnet lämnade utredningen beräknas, därest icke särskilda åtgärder vidtagas för nedbringande av driftförlusten, denna komma att under innevarande år ökas med omkring 40,000,000 kronor. Beträffande sättet för avvecklandet av den uppkomna driftförlusten har chefen för finansdepartementet anfört bland annat följande:

» — — — — — — — — — — Det bör under normala förhållanden icke råda någon tvekan därom, att driftkostnaderna för

Bihang till riksdagens protokoll 1919. 14 saml. Nr 349—353.

statens järnvägar böra bäras av trafikanterna men icke av de skattdragande. Taxorna böra därför så avvägas, att de, som draga nytta av trafikens upprätthållande, få betala kostnaderna härför. Bäst i överensstämmelse med denna tankegång står det nog, att ett tillfälligt uppkommande driftunderskott sedermera avbetalas av medel från själva järnvägsdriften, ej av skattemedel, och att härför erforderliga taxeförhöjningar verkställas.

Vid anmälan av inkomsterna i årets statsverksproposition tillät jag mig emellertid antyda, att genomförandet av taxeförhöjningar icke ovillkorligen finge ske alldeles utan hänsyn till andra verkningar därav. Den utomordentliga storlek, som driftförlusten under de abnorma kristidsförhållandena tydligen kommer att få, framkallar allvarliga betänkligheter mot ett genomförande fullt ut av det ovan berörda programmet. En amortering av hela driftförlusten genom trafikmedel skulle för en kanske mycket avsevärd tid uppskjuta den nedsättning av järnvägs-tarifferna och återgång till mera normala förhållanden på detta område, som för hela näringslivet vore i hög grad önskvärd. Eller ock nödgas man, för att möjliggöra en avskrivning av skuldbördan i raskare tempo, tillgripa ytterligare taxeförhöjningar med ännu mera betänkliga verkningar under den i allt fall bekymmersamma avvecklingsperiod, som nu förestår. Jag finner mig med hänsyn härtill böra förorda, att statsverket ingriper för att möjliggöra en snabb avskrivning av skuldbördan. Härför ser jag icke någon annan utväg än att ett betydande tillskott nu göres av skattemedel. Det synes mig vara i sin ordning, att detta sker, medan ännu inkomster från krigskonjunkturen kunna uppbära skattebördan.

Tidpunkten synes mig däremot icke vara inne att bestämma, huru mycket statsverket skall övertaga av den ifrågavarande skuldbördan. Det torde vara lämpligt att dessförinnan avvakta det finansiella resultatet av innevarande års järnvägsdrift. Då det resultatet föreligger, torde man kunna säkrare bedöma både i vad mån statsjärnvägarna kunna av egna trafikmedel bidra till förlustens avskrivning och hur stora utgifter för ändamålet det statsfinansiella läget tillåter.

Men då det redan nu synes mig vara klart, att staten måste bära en avsevärd del av driftförlusten och det dessutom kan sägas föreligga särskilda skäl att icke belasta statsjärnvägarna med den extra förlust, som föranletts av urtima riksdagens beslut år 1918 beträffande dyrtidstilläggen och dess konsekvenser i innevarande riksdags beslut, vartill hänsyn icke tagits vid fastställandet av taxorna, anser jag mig böra föreslå, att inalles 50 miljoner kronor nu tagas i anspråk dels såsom

anslag till statens järnvägar och dels såsom återbetalning genom statsverkets egen försorg av tillfälliga lånemedel, anskaffade för järnvägarnas räkning, däri inberäknat de 10 miljoner kronor, som redan äro uppförda å 1920 års riksstat såsom återbetalning av tillfälliga lånemedel. Detta sistnämnda belopp skulle alltså komma att återbetalas oberoende av hur stort överskott av trafikmedel, statens järnvägar kunna under år 1920 inleverera. I avseende å själva detta överskott synas mig tillräckliga skäl icke föreligga att sänka det belopp, järnvägsstyrelsen ansett möjligt att påräkna, ehuru beloppet givetvis är tämligen ovisst.

På tilläggsstaten har som förut är nämnt besparats över 30 miljoner kronor. Under sådana förhållanden synes det mig möjligt att på 1919 års tilläggsstat uppföra ett anslag av 25 miljoner kronor såsom bidrag till täckande av innevarande års driftförlust. Detta belopp bör då uppföras ej som kapitalökningsutgift utan under verkliga utgifter. Förslag härom torde senare i dag komma att framställas av chefen för civildepartementet. För att nödiga medel skola stå till järnvägsstyrelsens förfogande innevarande år är det emellertid därtill erforderligt att anskaffa ytterligare 15 miljoner kronor. Innan det träffats ett slutligt avgörande om finansieringen i det hela av järnvägarnas driftförlust, anser jag det riktigast, att detta belopp liksom tidigare skett uppföres som tillfällig försträckning åt järnvägarna och anskaffas lånevägen.

Den av statens järnvägars driftförlust förorsakade kristidsskulden skulle då vid slutet av innevarande år utgöra cirka 75 miljoner kronor. Härav skulle 25 miljoner kronor ytterligare avföras från statsjärnvägarnas kapitalkonto och av statsverket betalas genom att 1920 års riksstat upptager såsom kapitalökningsutgift återbetalning av tillfälliga lånemedel till nyssnämnda belopp. För att bereda tillgång härtill utöver de 10 miljoner kronor, som i statförslaget upptagits, erfordras en höjning av skattemedlen med 15 miljoner kronor.»

I särskild proposition, nr 406, har Eders Kungl. Maj:t i anslutning till chefens för finansdepartementet sålunda gjorda uttalande å 1920 års riksstat för återbetalning av tillfälliga lånemedel äskat ett anslag av 25,225,000 kronor, varav 25,000,000 kronor avse ersättande av de utav statens järnvägar erhållna tillfälliga försträckningar för täckande av driftförlust. I samband med nämnda anslagsäskande har Eders Kungl. Maj:t föreslagit, att sistberörda belopp måtte avföras från statens järnvägars kapitalkonto.

Även riksdagen anser det vara nödvändigt, att en avskrivning av statens järnvägars skuld för driftförlust snarast kommer till stånd. Riksdagen har fördenskill funnit sig böra bifalla förslaget om anvisande

under verkliga utgifter av ett anslag å 25,000,000 kronor å tilläggsstaten för år 1919, såsom bidrag till täckande av förlusten.

Ej heller har riksdagen haft något att erinra mot, att det för uppehållande av driften under innevarande år i övrigt erforderliga beloppet, enligt beräkning 15,000,000 kronor, anvisas såsom tillfällig försträckning under utgifter för kapitalökning.

Riksdagen vill emellertid i detta sammanhang hava uttalat den förhoppningen, att bristen för år 1919 ej skall komma att uppgå till det ovan angivna beloppet av 40,000,000 kronor. Härvid har riksdagen ock velat erinra om den av riksdagen i annat sammanhang begärda utredningen angående åtgärder för erhållande för framtiden av ett tillfredsställande resultat av driften vid statens järnvägar, vid vilken utredning enligt riksdagens uppfattning bland annat bör till prövning upptagas frågan om statens järnvägars taxepolitik.

Skulle bristen för år 1919 komma att understiga 40,000,000 kronor, bör besparingen i första hand ske å det under utgifter för kapitalökning tillstyrkta anslaget och alltså den tillfälliga upplåningen i motsvarande mån minskas.

Under återopande av vad sålunda anförts, får riksdagen anmäla, att riksdagen *dels* under verkliga utgifter å 1919 års tilläggsstat såsom bidrag till täckande av statens järnvägars driftförlust anvisat ett förslagsanslag, högst, 25,000,000 kronor; *dels ock* såsom tillfällig försträckning till statens järnvägar under utgifter för kapitalökning å 1919 års tilläggsstat anvisat ett förslagsanslag, högst, 15,000,000 kronor.

Stockholm den 18 juni 1919.

Med undersåtlig vördnad.
